

τον, ἢ δὲν θέλει νὰ κάμῃ τὸ δεύτερον, ἀνάγκη εἶναι νὰ γνήῃ εἰς ὅλον τὸ ὕψερσν δύμα τῆς δρασύτητός τε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Θυμός, Μῖσος, Ἀγριπάθεια, Ἀγαπάκησις.

ΑΡΘΡΟΝ Α'.

Θυμός.

Τὸν θυμὸν ὁ Σκύνεας τὸν ὀνομάζει πάθος ἐναντίον τῆς φύσεως, τῷτ' ἔστι πρὸς φύσιν (ἐν τῷ πρὸς θυμῷ Βιβλ. Α'. Κεφ. 5.) διὰ τὴν ἐν ὄσῳ, λέγει, ὁ ἀνθρώπος εἶναι εἰς τὴν φυσικὴν κατὰσασιν, καὶ κύριος τῷ λογικῷ, δὲν εἶναι ἐδὲν ἄλλο τῷ ὄντων χειροθέσερον καὶ ἀγαπητικώτερον τῷ ἄλλων· ἀφ' ἧς ὁμοῦς κυριότης ἀπὸ τὸ δαιμόνιον τῷ θυμῷ, γίνεται τὸ πλέον σκληρότερον, πολεμιώτερον, καὶ ὀλεθριώτερον ἀπὸ ὅλα τὰ ὄντα. Ὁ ἀνθρώπος τείνει ἐκ φύσεως εἰς τὴν πρὸς τῆς ἄλλης ἀμοιβαίαν βοήθειαν καὶ ἔπαυρίαν· ὁ θυμὸς εἰς ὀλεθρον καὶ ἀφανισμόν· ἐκεῖνος ἀγαπᾷ νὰ εὖεται μετὰ τῆς ὁμοίους τε· ἕτος τείνει εἰς τὸ νὰ τῆς χωρίζῃ ἀπ' ἀλλήλων· ἐκεῖνος ἠδυνύεται νὰ ἐνθυμῆται καὶ τῆς ἀγνώτας· ἕτος χαίρει νὰ βλάβῃ καὶ τῆς πλέον γνωστές καὶ ἀγαπητές. Ὁ ἀνθρώπος θυσιάζει ἐνίστε καὶ ἑαυτὸν διὰ τὸ καλὸν τῷ ἄλλων· ὁ θυμὸς δὲν δισάζει νὰ κρημιθῇ, ἀνίσως μόνον ἠμπορῇ νὰ ἐλκύσῃ μαζί τε καὶ ἄλλης εἰς τὸν κρημιόν. Κακῶς λοιπὸν γινώσκει τὴν φύσιν τῷ πραγμάτων (συμπεραίνει ὁ ρηθεὶς Φιλόσοφος) ὁποῖος ἀπονέμει εἰς τὸ πλέον ἀγαπητὸν καὶ πλέον τέλειον ἔργον τῆς φύσεως

τῆτο τὸ αἰχρὸν, καὶ ἄμορφον, καὶ πανόλεθρον ἐλάττωμα.

Μὲ ὅλον ὅπῃ δὲ εἶναι ἄλλο πάθος ἄπο τὸν θυμὸν ἀλλοτριώτερον τῆς ὀρθῆς φύσεως τῆ ἀνθρώπου, ἀναγκαζόμεθα μὲ ὅλον τῆτο νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι δὲ εἶναι ἴσως ἄλλο πάθος, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ πίπτῃ ὁ ἀνθρώπος δὲ κολλώτερα καὶ συχνότερα. Ἀπὸ τῆς κενοδοξίας, ἄπο τῆς φιλοτιμίας, ἄπο τῆς φιλαργυρίας, ἄπο τῆς φιλαυτίας, καὶ ἄπο τὴν φιληδονίαν αὐτῆς δέξονται ἀπειλαγμῶσι πολλοί. οἱ πάντῃ ὅμως ἀπειλαγμῶσι ἄπο τὸν θυμὸν, εἶναι ὀλιγώτατοι.

Τινὲς εἰς ἀθώασίν τε αἰτιῶνται τῆς κράσιν τε καὶ βέβαια δὲ ἠμποροῦν νὰ ἀρνηθῶμεν, ὅτι μία πλεοναστοτέρα θερμότης τῆς αἵματος, μία πλεοναστοτέρα δειμύτης τῆς ὑγρῶν, μία μεγαλιότερα αἰθήσις τῆς ἰνῶν δὲ συζέχων εἰς τὸ νὰ μᾶς κάμνουν ὑπερρεπείας εἰς τὸν θυμὸν. Ὅταν εἶμεθα ἀδουεῖς, ἢ λύπημῶσι, ὅτε δὲ τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ ἔλαττωται χειρόν, εἶμεθα καὶ δὲ κολλώτεροι εἰς θυμὸν ἔλαττω καθε παραμικρὸν πῶγμα, ὅταν εἶμεθα εὐθυμοὶ καὶ ὑγιεῖς.

Μὲ ὅλον τῆτο τὰ ἀληθινὰ αἰτία, ὅπῃ μᾶς κάμνουν τόσο ὑπερρεπείας εἰς τὸν θυμὸν, ἠρτῶνται ἄπο ἄλλῳ ἀρχῆ. καὶ δὲ εἶναι κράσις τόσο χολερική, ὡς νὰ μὲ ἠμπορῇ νὰ δαμάσῃ, ὅπῃ τὸ δελήσῃ τινὰς ἐξ ὅλης καρδίας. Εἰς τὸ ὁποῖον τῆτο πρέπει καθε φρόνιμος νὰ καταβάλλῃ ὅλλῳ τῆς σπασμῶ τε καὶ ὑπερμελείαν ἔλαττω πολλὰ αἰτία. Διὰ τὴν αὐτὴν δελήσωμεν νὰ θεωρήσωμεν μόνῳ τῆς αἰχρότητα τῆς ἐλάττωματος, ποῖον ἄλλο εἶναι θηριώδες, ἀπρεπέστερον, ἀηδέστερον, καὶ δυσαρσέστερον ἄπο τῆτο; Ἄς ἰδῶμεν τῆς ἑναργῆ καὶ ζωηρῆ εἰκόνα τῆς θυμωμῶς, ὅπῃ μᾶς χεράζει ὁ Σκίεχος (αὐτόσι Κεφ. Α').

„ Τὰ σημεῖα, λέγει, τῆς μαινομῶς καὶ φρεναλήπτων
 „ εἶναι ὄψις αὐθάδης καὶ ἀπειλητικῆ, μέτωπον λυπη-

ῥόν, βλέμμα ἀγριον, βάδισμα ἐσπασμῶν, χεῖ-
 ρες ἀνήσυχοι, χῶμα ἠλλοιωμῶν, συναγμοὶ συ-
 νεχεῖς καὶ βαθεῖς· τοιαῦτα εἶναι καὶ τῆς θυμω-
 μῶν. Τὰ ὄμματα ὀξάπτειν καὶ πηδῆν, εἴα πυρῶ-
 δεσ ἐρύθημα διαχεῖται εἰς ὅλον τὸ πρόσωπον· ἀ-
 νάπτει τὸ αἷμα, τὸ ὅποιον ἀναβράζωντας ἀπὸ τὴν
 καρδίαν, ἐπιφέχει εἰς τὸ πρόσωπον· ἀσπράττονται
 τὰ χεῖλη, ζίζεν οἱ ὀδόντες· φείσεν (ἀνατρετσο-
 ρόνονται) αἱ τεῖχες τῆς κεφαλῆς· ἀναπνοὴ ἐσθὴ καὶ
 ἠχώδης· κλόνος καὶ κρότος τῆς ἀρθρῶν καὶ τῆς με-
 λῶν, τὰ ὅποια ἀσπράττονται παρ' ἑαυτοῦ καὶ συσρέ-
 ζονται· συναγμὸς καὶ μυκηθμὸς ὡς αὐτὸ τὰ ταύρα·
 ὀμιλία διακεκομμένη, συγκεκομμένη, καὶ ἀδιανόητος·
 κτύπος σφοδρὸς τῆς χειρῶν, κρότος συχνὸς τῆς πο-
 δῶν· κλόνος καθολικὸς ὅλα τὰ σώματος· ἀπειλαὶ
 φρονητικαὶ καὶ μανιώδεις· πρόσωπον ὅλον ἀτακτον,
 ἀμορφον καὶ ἀχειωμῶν. “ Διηγῶνται θεοὶ τίνος,
 ὅτι ἐν ᾧ ἦτον κυριωμῶς ἀπὸ τὸν θυμὸν, πλησιάζ-
 ζωντας εἰς εἴα καθρέπτω, καὶ βλέπωντας τὸν ἑαυ-
 τὸν τε τὸσον ἀχημαμῶν, ἐγένεν ὅλος εὐφομος.
 (αὐτόθι. Βιβλ. Β'. Κεφ. 36.) Πόσοι ἄλλοι δὲν
 ἠθέλων ἑομάξῃ, αὐτὸν ἠμπορέσαν νὰ ἰδῶν τὸν ἑαυ-
 τὸν τες εἰς εἴα καθρέπτῃ τὴν σιγμῶν, ὅπῃ τες κυ-
 ριδεῖ τῆτο τὸ δαιμόνιον; Καθρέπτῃς ὅμως ἰκανὸς ἔ-
 σπεπε νὰ εἶναι εἰς τὸν καθ' εἴα τὰ ἀδραδείγματα
 τῆς ἄλλων, ὅπῃ βλέπων καθημερινῶς.

Ἀλλ' εἰς τῆτον τὸν καθρέπτω πολλὰ ὀλίγοι δύναν-
 ται νὰ γνωρίσεν τὸν ἑαυτὸν τες. Εἰς τοιαύτας ἀτόπας
 ὑπερβολὰς, λέγουν, ἡμεῖς δὲν συνηθίζομεν νὰ κα-
 παντῶμεν· μίαν μικρὰν παραχλῶν, μίαν κάποιαν ἐλα-
 φρὰν κίνησιν δοκιμάζομεν ὅταν θυμόνωμεν, καὶ ὄχι
 θεμασώτερον.

Εἰς τὸ ὅποιον τῆτο ἐγὼ ἀποκείνομαι ἐν πρώτοις,
 ὅτι αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος εἰς κάθε ἄλλο πάθος ὅποιουδή-
 ποτε εἶναι κακὸς κερτὴς ἑαυτοῦ· πολλῶν μᾶλλον εἰς τὸν
 θυμὸν, ὅς τις πείθεται ὀλιγώτερον ἀπὸ κάθε ἄλλο.
 εἰς

εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον. Τὸν θυμὸν τὸν ὀνόμασεν εἷας Ποιητὴς βραχεῖαν μανίαν (1), καὶ ἐπίστε δὲ εἶναι μῆτε πόσον βραχεῖα. Λοιπὸν ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὅπως εἰς μίαν παθολογίαν μανίας ἤθελον ἠμπορέσῃ νὰ μετῆσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν τε τῆς βαθμύτης, καθὼς ἤθελε κάμῃ εἰς ἄλλον ὅταν ἔχῃ τὸν νῦν ὑγιά καὶ ἀτάραχον;

Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ὑποτεθῆ, ὅτι εἶναι πολλοὶ, εἰς τῆς ὁποίας δὲ σωματικῆς ἀκόμι νὰ ἐξοκείλῃ εἰς παρόμοιας ὑπερβολάς, ποῖος ἐγγυᾶται, ὅτι τῆτο δὲ πρέπει νὰ τῆ συμβῆ πολλάκις, ὅποτεν ἀφίνη τὸν χαλινὸν εἰς τὸν θυμὸν ἐλεύθερον; καὶ ποῖος ἠμπορεῖ νὰ προσδιορίσῃ ἕως πᾶ ἠμπορεῖ νὰ τὸν φέρῃ ἀπροσδοκῆτως μία ὀρμὴ τῆ θυμῆ; εἷας ὅπως ἐπιδίδεται ἀσόχαστα εἰς τὴν κρεπάλῃ καὶ εἰς τὸν οἶνον, πῶς ἠμπορεῖ νὰ μετῆσῃ ἕως πᾶ ἠμπορεῖ νὰ τὸν φέρῃ ἢ μέθῃ;

Βέβαια τὰ παθολογικά, ὅπως καὶ τὰ ἑχόμενα, εἶναι κατ' ὑπερβολὴν φεικτὰ καὶ ἴσομερά. Ὁ Ἀλέξανδρος εἰς μίαν ὀρμὴν τῆ θυμῆ, διὰ παθολογικῆς αἰτίας διαπερᾶ μὲ τὸ ἰδίον τε χεῖρ εἰς τὸ συμπόσιον εἷαν ἀπὸ τῆς πλέον ἀκρεβῆς φίλης τε (τὸν Κλεῖτον) εἷαν ἄλλον (τὸν Δυσίμαχον) τὸν παθολογικῶς ζῶντα εἰς τὰ θηρία. Ὁ Ἀἰσώτης διὰ τὴν καὶ τῆ θυμῆ τῆ ἀδελφῆ λύσαν, τῆ φονδεῖ ἀπανθρώπως τὰ παῖδια, καὶ τὰ παθολογικῶς βρώμα φεικωδέστατον εἰς τὸν ἀθλιὸν πατέρα. Ἡ Μήδεια μαινομένη καὶ τῆ ἀνδρός της Γάσωνος, ἀφ' ἧ κατέκαυσε τὴν οἰκίαν τῆς ἀντιζήλης Κρέσσης, φονδεῖ ἀσπλάγχχνως τὰ ἰδία της τέκνα παρ' ὀφθαλμῶν τῆ παθολογῆτων. Ἐπεοκλῆς καὶ Πολυαίης ἀδελφοὶ ἐκ μιᾶς ὀδίνος γεννηθέντες, μῆ εἷαν μακρὸν καὶ λυσιώδη πόλεμον μαχόμενοι σῶμα παρὸς σῶμα ὡς ἀγεία

(1) „Ira brevis furor esse. Ὁργὴ βραχεῖα μανία ἐστίν.
Ὁράτιος,

ἄγρια θηρία, σφάζονται ἀνιλεῶς ὑποκάτω εἰς τὰς
 Θήβας, καὶ γίνονται ἀξιοδάκρυτος τραγωδίας ὑπόθε-
 σις. Δὲν εἶναι παράγμα φύσει ἀγαπητὸν, ἢ καθῆ-
 κοντι ἱερὸν, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ τὸ βιάζῃ ὁ θυμός.
 Πόσοι δὲν ἐφάνησαν εἰς τὰς ἀφαιρέσεις τῶν θυμῶν των
 νὰ θηριάζονται καθ' ἑαυτοῦ, νὰ κτυπῶν, νὰ χίζεν, νὰ
 πληγόνων, καὶ νὰ φονάων τὸν ἑαυτὸν τῶς; Αὐτοὶ βέβαια
 δὲν ἦτον ἄλλης φύσεως, μήτε ἄλλο σῶμα εἶχον, ἢ
 ἄλλο αἷμα, μήτε φυσικῶς κατὰσασιν διαφορετικῶς ἀ-
 π' αὐτῶν, ὅπως ἔχομεν ἡμεῖς, ἀλλ' ἢ ἕξις τῶν θυμῶν
 τῶς ἔσυρε κατ' ὀλίγον ὀλίγον εἰς τὸ νὰ γίνων μανι-
 κοὶ, θηριώδεις, καὶ σκληροὶ, ἐναντίον εἰς ἄλλους, ἢ εἰς
 τὸν ἑαυτὸν τῶς.

Ἐξ ὧν σιωπάγεται ὅτι, αὐτὸ εἶναι τι πάθος χαλινῶ
 καὶ συστολῆς δεόμενον, εἶναι ὁ θυμός. Ὁ Σκύνεας θέ-
 λει νὰ κάμνωμεν ἀρχῶν εἰς τὸτο δίδυς ἐκ πρώτης
 ἀνάφορῆς, νὰ μὴ παρέχωμεν, λέγει, ποτὲ εἰς τὰ
 παιδία ἀφορμῶν δικαίας ὀργῆς (1), νὰ τὰ διορθώνω-
 μεν, ὅποτε ὀργίζονται ἀδίκως· νὰ μὴ ἐπιβέπω-
 μεν ποτὲ νὰ ὠφελῶνται ἀπὸ τὸν θυμὸν εἰς κανένα
 πρά-

(1) Πόσοι δὲν σφάλαν θανάσιμα εἰς τὸτο ὑπτιμῶντες τα
 ἀλόγως, ἢ τιμωρῶντες τα πέρα τῆς δέοντος, ἢ ἀναγκάζοντες τα εἰς
 παράγματα ἀδίκως, ἢ ἀπαιτῶντες ἀπ' αὐτὰ παράγματα ἀποφευγῆ, ἢ
 δείχνοντες πρὸς ἄλλα (παιδία) αἰκείτητα ἐρεθιστικῶς. Καὶ πό-
 σοι δὲν παίζον (ἐγλευδίζον) μετὰ τὰ παιδία, καθὼς σιωπῶν-
 ζον νὰ κάμνω μετὰ τὰ σκυλάκια, καὶ ἠδυνῶνται νὰ τὰ παρεξωύων,
 καὶ γελῶν μετὰ τῶς μικρῶς θυμῶν των, μὴ συλλογιζόμενοι ἐν ποσῶτω
 ὅτι ὑποθάλλουσιν εἰς αὐτὰ τὰ σπέρματα ἐνὸς πάθους, τὸ ὁποῖον
 θέλει γυνὴ ἴσως μετὰ τὸν καιρὸν εἰς αὐτὰ ὀλεθριώτατον; Προσεδήτω
 τῶτοις καὶ ἡ μωρία τῆς τιτθῶν καὶ τροφῶν καὶ θεραπευτικῶν, αἱ ὁ-
 ποῖαι ὅταν τὰ βρέφη παρακινῶνται διὰ κανένα παράγμα, φαίνον-
 ται ὅτι δὲν ἔμπορῶν νὰ εὔρω ἄλλο μέσον διὰ νὰ τὰ ἡσυχάσων,
 παρά τὸ νὰ ὑπόχωνται διὰ νὰ τιμωρήσω ἢ νὰ δάσων πόποτε τὸτο
 καὶ πόποτε ἐκεῖνο τὸ παράγμα, ὅπως τὰ ἐλύπησαν, ὑποξέφουσαι μετὰ
 τὸτο εἰς τὰς ψυχὰς των τὸ πνεῦμα τῆς δικήσεως.

παράγμα, καὶ γὰρ τὰ κάμνωμα πάντα τε γὰρ αἰδανῶνται (γνωρίζον) τὴν ἐξ αὐτῶν ζημίαν· ἔτι τε γὰρ μὴ συγκατανδῶμα ποτὲ εἰς τὰς φωνάς των, εἰς τὰς κραυγὰς των, εἰς τὰς θορύβους των, καὶ γὰρ τὰ παιδῶμα αὐστηρῶς ἐκ πρώτης ἀφειθείας, μάλιστα ὅταν εἴνεται εἰς αὐτὰ ἢ φαντασία, τὸ πείσμα, καὶ ἢ αὐθάδεια· γὰρ τὰ ἀπομακρῶμα ἀπὸ τὰς θωπείας, ἀπὸ τὰ χάδια, καὶ ἀπὸ τὰς κολακείας τῶν δέλων καὶ οἰκιακῶν, τὰ ὅποια ἁφθεύον κάθε καλὸν σπέρμα, καὶ ἀναξέπεν κάθε ἡθος, καὶ τὸ πλεον ἡμερον καὶ διάγωγον· γὰρ τὰ ἀποξέπωμα ἀπὸ τὰς διιχυρίσεις καὶ ἀπὸ τῶν ἔπαρσιν, εἰς τὰ ὅποια ἀποβαίνει ἀφόρητος κάθε ἀντίστασις· γὰρ τὰ ἀπομακρῶμα ἀπὸ τῶν ὑπερβολικῶν μαλθακότητι καὶ ἑυφιλοῖτητα, τὰ ὅποια κατασάινεν ἀφόρητον κάθε παράγμα, καὶ τὸ πλεον ἐλαφρότερον.

Δὲν ἄρεπει, λέγει, γὰρ βλέπεν μήτε εἰς τὰς παιδαγωγὰς, μήτε εἰς τὰς γυνήτορας ἡδὲ ἀδείμα θυμῶ ἐναντίον τῆς, ἢ ἐναντίον εἰς ἄλλον τινά· αἱ οἰκιακαὶ εἶδες, αἱ ὀχληραὶ καὶ ἀπορεταὶ κραυγαὶ ἐναντίον τῶν δέλων γὰρ μὴ πλῆττεν ποτὲ τὰ ὦτα ἐκείνων, τὰ ὅποια ὄντα φύσει μιμητικὰ (ἐπειδὴ δὲν εἶναι ζῶον μιμητικώτερον ἀπὸ τὸν ἀνθρώπον), δὲν μιμῶνται ἄλλο ἡδὲ μᾶλλον ἀπὸ τὰ οἰκιακαὶ ἡδὲ ἀδείματα, ὅπῃ ἔχεν καθ' ἡμέραν ὑπ' ὄψιν, μήτε νομίζεν ἄλλο παράγμα ἀπορετώτερον, ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπῃ βλέπεν ὅτι κάμνεν ἐκεῖνοι, τὰς ὁποίας καὶ ἔτι τὸ χέος καὶ ἔτι τὸ ἔθος σέβονται ἡδὲ μᾶλλον ἀπὸ κάθε ἄλλον. Ἐνα παιδίον ἀναθρεμμῶν εἰς τὴν οἰκίαν τῶ Πλάτωνος, ὅταν ὑπέσρεφον εἰς τὴν πατρικῶν οἰκίαν, ἀκάνοντας τὸν πατέρα τε γὰρ θορυβῆ καὶ γὰρ μεγαλοφωνῆ, ἐγὼ δὲν ἤκουσα, εἶπε θαυμάζοντας, ποτὲ εἰς τὴν οἰκίαν τῶ Πλάτωνος κάνα παρόμοιον· με ὄλον τε γὰρ ἐγὼ δὲν ἀμφιβάλλω, ἐπιφέρει ὁ Σένεκας (αὐτόθι), ὅτι τὸ παιδίον δὲν ἔπρεπε γὰρ μιμηθῆ ἡδὲ ταῦτα τὸν πατέρα τε ἡδὲ μᾶλλον ἀπὸ τὸν Πλάτωνα.

να. Ὅτι καὶ αὐτὸ κάμνεν τὰ παῖδια, ἢ ὅτι καὶ αὐτὸ συμβῆ εἰς αὐτὰ, δεῖν πρέπει νὰ ἐπιπλήττωνται ἢ νὰ τιμωρῶνται δι' αὐτὰ μὲ θυμόν· ἄς αἰσθάνωνται, τὴν ἀυσηρότητα, καὶ ὄχι τὸν θυμόν· ἄς βλέπουν ὅτι κινέμεθα εἰς τὸ νὰ τὰ τιμωρῶμεν ὄχι ἀπὸ θυμόν καὶ ὀργὴν, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν ὀρθὸν λόγον, καὶ τὸ δίκαιον.

Ἐπειδὴ ὅμως εἶναι πολλὰ ὀλίγοι ἐκείνοι, ὅπῃ δὲ μοίρησαν μιᾶς ἀγωγῆς καθὼς ἔωρεπε, πρέπει νὰ ἰδῶμεν τίνι ἔσῳ ἢ μὴ νὰ τὴν ἀναπληρώσῃν μὲ τὴν ἰδίαν τὴν σκεδὴν, καὶ νὰ παιδαγωγήσῃν, ἔπως εἰπεῖν, ἑαυτὸς. Ὅποιος αἰσθάνεται, ὅτι εἶναι ἐπιρρέπης εἰς θυμόν (καὶ εἶναι ὅλοι κακῆ τύχῃ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον), πρέπει νὰ ἀποφασίσῃ μὲ σαθερότητα ἐκ πρώτης ἀρχῆς, νὰ ἀντιτάξῃ εἰς τὸν θυμόν ὅλας τὰς δυνάμεις. Θέλει δοκιμάσει βέβαια πολὺν κόπον νὰ τὸν νικήσῃ, μάλιστα αὐτὴν τύχην νὰ εἶναι καὶ ἀπὸ πολὺν καιρὸν συνηθισμένος εἰς αὐτόν· καὶ ὀλίγον κέρδος ἴσως θέλει λάβῃ κατ' ἀρχὰς ἀπὸ τῆτο· ἢ σαθερότης ὅμως θέλει θριαμβώσῃ τέλος πάντων· καὶ μᾶς βεβαιόσῃν ὅτι καὶ τὰ ἄλλα δείγματα ἀνθρώπων ὀρμητικωτάτων, οἳ τινες εἰς τῆς ἐπιμονῆς καὶ καρτερίας εἰς τὸ νὰ χαλινώσῃν ἑαυτὸς, ἔφθασαν τέλος πάντων νὰ γίνῃν οἱ πλέον ἡσυχοὶ καὶ ἡμεροὶ ἀνθρώποι τῆς κόσμου.

Διὰ νὰ εὐδοκιμήσωμεν ἐπιπλοῦντα εἰς τῆτο, πρῶτον πρόβλημα ἄς εἶναι τὸ νὰ ἀναβάλλωμεν κάθε πρᾶξιν καὶ κάθε λόγον, ὅπῃ καταλαμβάνωμεν, ὅτι εἴμεθα θυμωμένοι. Εἰς τὸν Σωκράτη, λέγει ὁ Σένης (αὐτόθι Βιβλ. Γ'. Κεφ. 13.) σημεῖον θυμῶ ἦτον νὰ χαμηλόσῃ τὴν φωνὴν καὶ νὰ σιωπᾷ. Ὁ ἴδιος ἐσυμβέλλε τῆς μαθητάς τῃ, ὅταν εἶναι θυμωμένοι, νὰ μὴ λέγῃν μήτε νὰ κάμνῃν τίποτε πρὸ τῆς νὰ ἀπομνημονόσῃν ὅλον τὸ ἀλφάβητον, εἰ μὴ νὰ τῆς δώσῃ μὲ τῆτο νὰ καταλάβῃν πόσον ἀναγκαῖον εἶναι εἰς τοιαύτας στιγμὰς νὰ εἶδῃν χώραν εἰς τὴν

σκέψιν, πρὸ τῆς ναῖ ἔλθον εἰς ἔργον (1). Καὶ τῶν-
 τι εἰς ἐκεῖνον τὸν πρῶτον βρασμὸν, ὅταν τὸ λογικὸν
 εἶναι τεθολωμένον καὶ σκοτισμένον, ποῖος λόγος, ἢ
 ποῖας πράξεις ὀρθὰς καὶ ἐλλόγους ναῖ ἐλπίσωμεν, καὶ
 πῶς ἢμπορῶμεν ναῖ φυλαχθῶμεν ἀπὸ τὰς πῥαλόγους
 ὀρμᾶς; Ποῖος ἢμπορεῖ ναῖ ἐλπίσῃ, ὅτι θέλει περι-
 πατήσῃ ὀρθῶς χωρὶς ναῖ προσκρᾶσῃ, ἢ ναῖ πέσῃ ὅ-
 ταν ζέχη εἰς τὸ σκότος, ἢ μὲ τὰ ὀμμάτια κλεισμέ-
 να; Οἱ Πλάτων παροξυνθεὶς ἀπὸ τὸν δᾶλον τε, εἰς
 τὴν πρῶτην ἐφοδὸν ἐσήκωσε τὴν χεῖρα διὰ ναῖ τὸν
 κτυπήσῃ ἐπανελθὼν ὀμως εἰς ἑαυτὸν, ἐσάθη πολ-
 λὴν ὄραν εἰς αὐτὸ τὸ χῆμα· καὶ ἐρωτηθεὶς πῥά τι-
 νος φίλος, ὅπῃ ἦλθον εἰς αὐτὸν ἐκεῖνον τὴν ὄραν,
 τί ἔκαμνε· κολάζω, εἶπε, τὸν θυμὸν μου, αἰχμηόμε-
 νος δι' ὅτι κατῴπισεν εἰς τὸς πῥαφορᾶν. Ἄλλοτε
 πάλιν αἰθανόμενος, ὅτι ἐθυμώθη κατ' αὐτῆς τῆς ἰδίας
 διὰ εἶνα μεγάλον σφάλμα, ὅπῃ ἔκαμνε, ἐγύρισε
 πρὸς τὸν Σπύσιππον, ὅπῃ ἦτον παρῶν, καὶ τῷ εἶ-
 πε· τύψαι τον ἐσύ, ἐπειδὴ ἐγὼ εἶμαι θυμωμένος.
 Ὀμοίως καὶ ὁ Χάριλλος ἐρεθισθεὶς ἀπὸ τὸν δᾶλον τε,
 ἠθέλα σὲ δειρῃ, τῆς εἶπεν, ἀνίσως δὲν ἐθύμονα (2).
 καὶ ὁ Ἀρχύτας βλέπωντας εἰς τὴν οἰκίαν τε εἶνα
 πῥαγμα, τὸ ὀποῖον δὲν τῷ ἤρεσε τελείως, ἀνεχώρη-
 σεν ἐκεῖθεν λέγωντας· δίχαρισάτε τὴν τύχην σας,
 ὅπῃ αἰθανόμαι ὅτι μὲ ἐκυρίδυσεν ὁ θυμός.

Ἄλλ' ὀλοι οἱ μόχθοι, ὅπῃ καταβάλλομεν εἰς τὸ
 ναῖ χαλινώσωμεν τὸν θυμὸν, θέλουν μείνη πολλάκις
 ἄκαρποι, ἢ θέλουν γλῆ πῥακαίρα, ἀνίσως δὲν φρον-
 τί-

(1) Αὐτὴν τὴν ὑποθήκην ἄλλοι λέγουν ὅτι τὴν ἔδωκεν Ἀ-
 θλωόδωρος ὁ Φιλόσοφος εἰς τὸν Αὐγυστον. (P. Man. Απορητ.
 Βιβλ. δ'.)

(2) Νῆ τὸ Σιω κατέκτανον πῆ εἰ μὴ ὀργιζόμεν. (Πλατ.
 Α' ποφθ.)

τίσῶμεν καὶ νὰ τὸν πορλάβωμεν σηκώνοντας τὰς αἰ-
τίας, ὅπῃ τὸν κινῶν.

Αἱ ἀγανακτήσεις μας ἄποτείνονται, καθὼς εἶρηται
(Τμήμ. Α'. Κεφ. Δ'. Ἀ'ρθρ. Δ'. §. Β'.) πότε μὲν
ἐναντίον εἰς πράγματα ἀψυχα ἢ ἄλογα· πότε δὲ
ἐναντίον εἰς ἐκεῖνο, ὅπῃ ὀνομάζεται τύχη ἢ εἰμαρ-
μόνη, καὶ πότε ἐναντίον εἰς ἡμᾶς αὐτὰς, ἢ εἰς ἄλλους.
Εἰς ὅλας ὁμῶς αὐτὰς τὰς περιπτώσεις, αὐτὴ καλῶς
ὀπισθίσωμεν, θέλωμεν εὖρη, ὅτι ἡ πρώτη καὶ κυριωτέ-
ρα (ἀγκαλιὰ κρυφία) πηγή τῆς ἡμετέρας ἀγανα-
κτίσεως εἶναι πάντοτε ἡ ἀλαζονεία. Παροξυνόμεθα,
αὐτὴν ὅσῃ δεσμὸς δεσὸν λύεται ὀγλίγωρα, αὐτὴν ὅσῃ
δὲ δεσὸν αἰοίγη τῆν θύραν ὀγλίγωρα, αὐτὴν ὅσῃ ὄργα-
νον, ὅσῃ σῶμα, μία μηχανὴ δεσὸν ἐκπληρῆ καλὰ
τὸ καθῆκον τῆς ἀγανακτεμένης αὐτὴν ὅσῃ ἵππος σκορπύ-
βη, ἢ ὄξειππάζηται, ἢ ἵσται (σαματὰ), αὐτὴν ὅσῃ
νας σκύλος κραχθεὶς, δεσὸν ὑπακῆς δίδυς, αὐτὴν ὅσῃ
κυνήγι (ἀρείμι) δεσὸν πίπτῃ, ἢ φεύγῃ ἀπὸ τῆς
βρόχης, καὶ τὰς παγίδας μας· ἐπειδὴ ἡ ἀλαζονεία μας
ἠθέλει νὰ ὑποτάσσῃται ὅλη ἡ φύσις, καὶ νὰ ὑπακῆ
ἐτοιμότερα εἰς τὰς θέλησεις μας· Εἰς τὰς ἐναντίας
περιπτώσεις ὀργιζόμεθα καὶ τῆς τύχης· ἐπειδὴ ἡ ἀ-
λαζονεία μας ἠθέλει νὰ μᾶς σέβηται καὶ αὐτὴ, καὶ νὰ
καταβάλλῃ κάθε σπένδον καὶ προθυμίαν νὰ μᾶς βοη-
θῇ. Εἰς τὰ κακὰ, ὅπῃ μᾶς προέρχονται ἀπὸ ἀδρα-
δρομῶν μας, ἢ ἀπὸ σφάλμα μας, καὶ ὅποτε δεσὸν ἡμ-
ποροῦμεν νὰ ἐκτελέσωμεν ὡς ὀπιθυμοῦμεν τὸ ἢ ἐκεῖ-
νο τὸ πρᾶγμα, ἀγανακτοῦμεν καθ' ἡμῶν αὐτῶν, ἐπειδὴ
ἡ ἀλαζονεία μας δεσὸν ὑποφέρει νὰ ὀμολογήσῃ εἰς ἑαυ-
τὴν τῆν ἀφροσύνην τῆς, ἢ τῆν ἀνεπιτηδειότητα, ἢ τὴν
ἀδυναμίαν τῆς. Εἰς τὰς ὕβρεις, ἢ ἀδικίας ὅπῃ λαμ-
βαίνομεν, ἢ ὑποθέτομεν ὅτι λαμβάνομεν ἀπὸ ἄλλου,
ὀργιζόμεθα κατ' ἐκείνων· ἐπειδὴ ἡ ἀλαζονεία μας ἀ-
γανακτεῖ δι' ὅτι ἐτόλμησεν ἄλλος νὰ μᾶς ὑβερίσῃ.
Ἀρθείσης τῆς ἀλαζονείας, θέλωμεν ἀρθεῖν ἀπὸ τὴν αὐ-
θρόπινον καρδίαν καὶ αἱ περιπτώσεις ἀγανακτίσεις καὶ
δεσὸν

δὲν θέλει μείνη ἄλλο, εἰμὴ ἢ αἰθροισι τῆδ' κακῶν ἀφ' οἵασι δὴ ποτὲ αἰτίας προερχομένων· ἢ ὅποια αἰθροισι θέλει εἶναι μία λύπη, ἢ δυσαρέσκεια, καὶ ὄχι πλέον ἀγανάκτησις.

Λοιπὸν πόσον ἄλογος καὶ ἀδράξενος εἶναι ἢ ἀλογο-
ρεία μας εἰς τὰς ἑξῆς πρώτας θεωρήσεις, καὶ πόσον ἀλογώτερος ὁ θυμὸς, ὅπῃ ἐντεῦθεν προκύπτει, τὸ βλέπει καθ' ἑαυτὸς ἀρκετώτατα.

Ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἀνοησία μεγάλη νὰ ἀπαιτῶμεν νὰ δελοῦν καὶ νὰ ὑποκύπτειν εἰς τὰ νόματα μας πράγματα ἀκρίβητα καὶ ἄλογα, ὡς νὰ εἶχον ἐκεῖνον τὸν λόγον καὶ ἐκείνῳ τὴν αἰθροισιν, ὅπῃ ὑπερῶνται;

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς τύχης διὰ τί νὰ ἀγανακτῶμεν; δὲν εἶναι ἄκρα ἠλιθιότης νὰ παροξυνόμεθα ἐναντίον εἰς εἷνα πρᾶγμα, ὅπῃ δὲν ὑφίσταται εἰς τὴν φύσιν; Ἡ τύχη δὲν εἶναι ἄλλο, εἰμὴ μία ἀπλή ἀναφορὰ καὶ σιωδρῆμη τυχαίων μὴ ὡς πρὸς ἡμᾶς πραγμάτων, ἀπὸ τὰ ὅποια δὲν ἠμποροῦμεν νὰ προφυλαχθῶμεν μήτε νὰ τὰ ἐμποδίσωμεν, ἀναγκαίων δὲ ὡς πρὸς τὰς θρηκῆς νόμους τῆς φύσεως, ἀπὸ τῶν ὅποιοις ἐξαρτῶνται. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀνοησία νὰ (ἀξιῶμεν) ἀπαιτῶμεν διὰ νὰ ἀλλάξῃ ἢ φύσις τῶν νόμων τῆς διὰ κατή-
ει μας, ἢ νὰ θυμόναμεν ὡς αὐτὸ νὰ μᾶς ἔκαμνεν ἀδικίαν ἀκολυθῶντας τῶν;

Ἄλογον εἶδεν ἦτον εἶναι καὶ τὸ νὰ θυμόναμεν καθ' ἡμῶν αὐτῶν. Ὑποκείμενον τῶν θυμῶν μας δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλος, εἰμὴ ἐκεῖνος ὅπῃ μὲ θέλησιν καὶ σιωδρῆσιν μᾶς κάμνει κακόν. Ἀλλ' ἠμπορεῖ εἷνας ἀνθρώπος νὰ κάμῃ ποτὲ θεληματικῶς κακόν εἰς τὸν ἑαυτὸν τῶν; Ὅλα, ὅσα πρᾶττομεν, δὲν εἶναι μάλιστα ἀποτέλεσμα τῆς ἀγάπης, ὅπῃ ἔχομεν εἰς ἑαυτῶν;

Εἰς αὐτὰς ὁμως τὰς θεωρήσεις ἡμεῖς κάμνομεν μίαν καινότροπον ἀφαίρεσιν· διαίρεσιν ἑαυτῶν εἰς δύο πρόσωπα, εἷνα ὅπῃ ἀδικεῖ, καὶ ἄλλο, ὅπῃ ἀδικεῖται καὶ ἔτω θυμόναμεν καθ' ἡμῶν αὐτῶν, ὡς αὐτὸ νὰ ἐθυμόναμεν ἐναντίον εἰς ἄλλους. Συχνάκις εἷνα μόνον μέ-

ρος μας είναι τὸ ὑποκείμενον τῆς ὀργῆς μας· τὸ χέ-
 ρι, φέρειπεν, ἢ τὸ ποδάρι, ὅπῃ δὲν ὑπακῆει ἐτοι-
 μως εἰς τὰς θελήσεις μας· ἢ μνήμη, ὅπῃ δὲν μᾶς
 ὑποβάλλει ἀμέσως τὰς ζητητέας ιδέας· ὁ νῆς, ὅπῃ
 δὲν ἐσκέφθη καλῶς τὸ δεῖνα πρᾶγμα, ὅπῃ δὲν
 προεῖδε τὸ δεῖνα ἄλλο, ὅπῃ δὲν καταλαμβάνει τὸ
 δεῖνα, ὅπῃ δὲν προσηλόνεται καθὼς πρέπει εἰς τὸ
 δεῖνα, ὅπῃ δὲν ἀπεπλανώμενος ἀπὸ τῆς θεληματικῆς· καὶ ὅ-
 λα αὐτὰ τὰ μέρη μας τότε τὰ θεωρεῖται ὡς κεχωρι-
 σμένα ἀφ' ἡμῶν, ἠδυνόμενα νὰ μᾶς κάμνῃ ὕβριν καὶ
 ἀδικίαν· καὶ ἵνα νὰ τιμωρήσωμεν αὐτὰς τὰς κεινοβό-
 πους ἀφαιρέσεις μας, τιμωρῶμεν ἐν πσέτω τὸν ἑαυ-
 τὸν μας.

Εἰς τὰς ἄλλας προειρημένας περιπτώσεις ἢ ἀλογίᾳ
 τῆ ὀργίζεσθαι εἶναι προδηλοτάτη. Μένει ἢ τετάρτη πε-
 ρίπτωση, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ θυμός μας φαίνεται ὅτι
 ἔχει κάποιαν περισσότεραν συγγνώμην, καὶ τὸ εἶναι
 ὅπῃ μᾶς γίνεται παρ' ἄλλων κάμμία ὕβρις, ἢ ἀ-
 δικία· ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πρὸ τῆ νὰ ἔχωμεν δίκαιον
 νὰ θυμώσωμεν, εἶναι ἀνάγκη νὰ θεωρῶμεν πολλὰ
 πράγματα.

Πρῶτον πρέπει νὰ ἰδῶμεν, αὐτὴ ἢ ὕβρις εἶναι βε-
 βαία, ἢ ἀμφίβολος, εἰς τὸ ἑποῖον τὸ πολλὰ ὀλί-
 γον σιωπῆδίζον νὰ προσέχον οἱ ὀργίλοι, ὅπῃ ἀδρα-
 φέρονται ἀμέσως ἀπὸ τὰ ῥεύματα τῆς ὀργῆς. Ἐρ-
 χεται εἴπαι καὶ μοὶ ψιδυεῖται, ὁ δεῖνα εἶπεν, ἢ ἔκα-
 με τὸ καὶ τὸ καὶ σὲ. Ποιπὸν πρέπει ἐγὼ νὰ δώσω
 πίσιν ὀδύς εἰς τὴς λόγους τῆ; Πόσοι ἵνα κακίαν, ἢ
 παιδιᾶς χάριν δὲν ἐφοβείσταν μὴ προθυμίας ψόδῃ
 πράγματα, ἢ δὲν ἠδυνῶνται νὰ μεταβάλλον τὰ ἀλη-
 θεῖ; Πόσας ἀλλοιώσεις δὲν ὑπέρχονται καὶ αἱ ἀλή-
 θεῖαι αὐταὶ ἀπερνῶντας ἀπὸ εἴνα σῶμα εἰς ἄλλο;
 πόσοι δὲν ἀδραβλέπεν, ἢ δὲν ἀδρακέν εἴνα πρᾶγμα
 αὐτ' ἄλλο, ἢ δὲν νομίζον πράγματα καὶ τὰς πλέον ἀ-
 θεμελιώτες εἰκασίας των; Ποσάκις δὲν συμβαίνει εἰς
 τὰς διηγήσεις νὰ ψόδωνται οἱ διηγέμενοι, ἢ νὰ πα-

ραμορφάζον τὰς ἐσιωδεδέρας περιστάσεις, αἱ ὁποῖαι μεταβάλλουν ὅλῳ τῷ φύσιν τῆς πράξεως; Καὶ ἐπαύω εἰς τοιαῦτα ἀβέβαια τεκμήρια, πρέπει νὰ παραδέχωμαι ἐγὼ ὡς ἀληθῆ ἐκεῖνα, ὅπῃ μοὶ ἀναφέρηται, καὶ νὰ τὰ νομίζω ὡς βέβαια, ὡς αὐτὸ νὰ εἴμην αὐτὸς μάρτυς αὐτοῦ, καὶ νὰ θυμῶν δι' αὐτὰ χειρότερα; Δέγω χειρότερα, ἐπειδὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μᾶς παροργίζον περισσώτερον τὰ πράγματα, ὅπῃ μᾶς διηγῶνται ἄλλοι, ὡς ἐκεῖνα, ὅπῃ βλέπομεν ἢ ἀκούομεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι παρόντες· καὶ τῆτο δὲ ὅτι, ἔξω ἀπὸ τὰς μεγάλας ἀλλοιώσεις, ὅπῃ κάμνουν εἰς αὐτὰ οἱ συκοφάνται, προδέτει μυρίας ἄλλας καὶ ἡ ἐδική μας φαντασία ἐρεθίζομένη. Ὑποδέτομεν εἰς τὸν ὑβρίζοντα μυρίας κακὰς σκοπὰς, οἱ ὁποῖοι μῆτε ἀπέρασαν ἴσως ἀπὸ τὸν νῦν τῶν μυρίας περιστάσεις ἐπιτεινέσας (τὸ κακὸν) τῆς τύχης, τῆς χρόνου, τῆς ἕξοψης, τῆς προσβολῆς τῆς ἡγομένης εἰς τὰς παρόντας, περιστάσεις, αἱ ὁποῖαι ἴσως δὲν ἔχον καμμίαν ὑπόστασιν· προδέτομεν ὅλα ἐκεῖνα, ὅπῃ ἠμπορῶν νὰ αὐξήσων τῷ ὑβρίῳ· ἀφαιρῶμεν ὅλα ἐκεῖνα, ὅπῃ ἠμπορῶν νὰ τῷ σμικρῶν. Ἀπὸ πόσων θυμῶν ὡς τόσον ἠθέλαμεν εἶδαι ἀπηλλαγμένοι, ἀνίσως μᾶς ἐδιηγῶνταν τὸ πᾶν καὶ τῷ ἀλήθειαν; καὶ ἀπὸ πόσον περισσοτέρων ἀκόμη αὐτὸν δὲν παρεβάλλομεν μετὰ τὴν δόκιμάν τὸ αὐτὸ εἰς τὰς ψιθύρους καὶ συκοφάντας;

Καὶ ἐπὶ ἀληθείας εἰς ποίαν ὑπόληψιν πρέπει νὰ ἔχωμεν ἐκεῖνο τὸ φύλον τῶν ἀνθρώπων, τὸ ὁποῖον ἠδύεται μόνον νὰ στείρῃ ζίζανία, θυμῶν, ἔχθρας, καὶ νὰ ἐξάπτῃ τὸ πῦρ τῆς διχονοίας καὶ εἰς αὐτὰς πολλακίς τὰς πλέον οἰκείας καὶ συγγενεῖς; Αὐτοὶ ἔπρεπε νὰ ἐξορίζωνται ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινον γένος ὡς φθορεῖς καὶ λυμεῶνες, καὶ νὰ θεωρῶνται παρ' ἡμῶν ὡς ἀσπονδοὶ ἐχθροὶ μας· ἐπειδὴ ἡ ὑβρις, ἐν ὅσῳ ἀγνοεῖται, δὲν εἶναι βέβαια κακὸν διὰ λόγους μας, καὶ τὸ κακὸν μᾶς ἔρχεται ἀπὸ ἐκεῖνον, ὅπῃ λαμβάνει
τῷ

τὴν αὐθάδειαν νὰ μᾶς τὸ φανερώσῃ. Μ' ὅλον τὸτο αὐτὰς τὰς ἐχθρὰς τὰς νομίζομεν ἐνίοτε ἄκρας φίλας, καὶ τὰς γνωρίζομεν μεγαλωπιάτῳ χάριν δι' ὅ,τι μᾶς σηκώνεν τὴν ἡσυχίαν μας, καὶ τὰς δίδομεν καὶ ἀδράς μισθοδοσίας, δεῖν νὰ φροντίζεν νὰ μᾶς παράτταν, καὶ ὅσων περιωπτεράς ἀφορμὰς πίκρας καὶ θυμᾶ μᾶς παρέχεν, τόσον θαφιλέστερα τὰς αὐταμείβομεν. Λαμβάνομεν μίαν ἀδελφίαν ἡδονῶν νὰ θυμόνωμεν, μάλιστα κατ' ἐκείνων, ὅπῃ μισῶμεν περιωπτερον· καὶ ἐπιζητῶμεν μὴ σπευδῆς ὅλα τὰ αἴτια δεῖν νὰ ἀδρωώσωμεν παρέαυτοῖς τὸν θυμόν μας.

Ἀλλὰ χωρὶς τὴν ποικίλῃ, ὅπῃ πληρόνομεν συνεχῶς μὲ τὴν ἀδάκοπον ἀνησυχίαν, ὅπῃ μᾶς ποροξενεῖ ὁ θυμός, συμβαίνει πολλάκις νὰ πληρώνομεν καὶ μίαν ἄλλω ἀκόμι χειροτέραν μὲ τὰς ἀλόγους ἀδραφορὰς, εἰς τὰς ὁποίας μᾶς φέρει ἡ δὺκολοπισία μας. Ὁ Θησεύς δὲν ἔχασεν ἐκ δευβολῆς τῆς Φαίδρας τὸν υἱὸν τῆ Ἰππόλυτον, τὸν ὁποῖον ἠγάπα τόσον φιλοσόργως, καὶ ὁ ὁποῖος ἦτον τόσον ἀξιαγάπητος; Πόσον φρονιμώτερα ἔκαμεν ὁ Καῖσαρ, ὁ ὁποῖος δεισκωνταί μεταξὺ εἰς τὰ λάφυρα τῆ Πομπηίας εἶνα μέγαν πλίκον ἐπισολῶν τῆ ἐχθρῶν τῶ, δὲν ἠθέλησε μήτε νὰ τὰς ἰδῆ, ἀλλὰ τὰς ἐρρίψεν ἀμέσως εἰς τὴν φωτιάαν. Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἠθέλησε νὰ δώσῃ πίσιν μήτε εἰς τὴν μητέρα τῶ, ὅπῃ τὸν εἰδοποίησε δεῖν δευβολῶν νὰ φυλαχθῆ ἀπὸ τὸ ποτὸν, ὅπῃ ἠθέλε τῶ προσφέρει Φίλιππος ὁ ἰατρὸς, ὡς φαρμακόμενον· ἀλλὰ δείχνωντας τὴν ἐπισολῶν εἰς τὸν ἰατρὸν, καὶ βλέπωντας ὅτι ἐκεῖνος ἠρεῖτο τὸ παῖγμα χωρὶς νὰ ἀλλάξῃ ὄψιν, ἔπιε τὸ ποτὸν μὲ γαλιῶν, πισδύωντας, λέγει ὁ Σένεκας, περιωπτερον εἰς τὴν τιμιότητα τῶ φίλα, ὅπῃ εἰς τὴν δευβολῶν τῆς μητρὸς· ἀγκαλὰ εἰς τὸτο ἔδειξεν ἴσως περιωπτεραν ἀφοβίαν, ὅπῃ φρόνησιν· ἐπειδὴ μὲ τὸ νὰ ἦτον κίνδυνος ζωῆς, ἠμπορῶσε χωρὶς νὰ ἐγγίξῃ τὴν τιμῶν τῶ φίλα, νὰ πληροφορηθῆ πρὸς ἀσφάλειαν τῶ, δεῖν τινος πείρας.

Β'. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ πρᾶγμα εἶναι βέβαιον, πρέπει νὰ ἰδῶμεν, αὐτὸ εἶναι ἄξιον ἀγανακτήσεως. Ἐνας λόγος, μία ἀσοχασία, μία ἀποροξία, εἷνας ὠδισμὸς (ἀπόξιμον) μᾶς κάμνει πολλακίς νὰ πίπτωμεν εἰς ἄκραν μανίαν. εἷνα ποτήριον, λέγει ὁ ἠδὴ ρηθεὶς Φιλόσοφος, ὅπως πίπτει ἄπο τὸ χέρι εἷνος παιδὶς, ἢ εἷνος δέλεα, εἷνα ξυβλίον (πιάτον) ὀλίγον ἀπασρον, τὸ ξαπέζι κακῶς βαλμύρον, ἢ κλίνη ὄχι καλῶς παρεσκευασμένη, μία κηλίδα (λεκὲς) ἐπάνω εἰς τὸ ξαπεζομαῦδρον, ἢ ἐπάνω εἰς τὸ εἷδυμα, καὶ ἄλλα παρόμοια μικρὰ καὶ ψυχρὰ πράγματα εἶναι ἱκανὰ νὰ κάμνῃ ἄνω κάτω τὴν οἰκίαν. Λοιπὸν δεῦν εἶναι μία ἀδυναμία νοῦς νὰ θυμόνωμεν δεῦν τοιαῦτα χαμερπῆ πράγματα;

Γ'. Ἀλλὰ καὶ ὅταν μᾶς γῆν μία ὕβρις ἀληθὴς καὶ μεγάλη πῶδα τινος, πρέπει νὰ κοιτάζωμεν, αὐτὸ ἐγίνῃν ἐπίτηδες. Ἀντίς ἄπο ἀποροδόκητον σπασμὸν με κτυπήσῃ, ἢ με ὠδήσῃ εἰς τὸ σκότος χωεὶς νὰ με ἰδῇ, ἢ εἰς ὄχλον τινὰ ὠθέμενος ἄπο τὸ πλῆθος με θλίψῃ τὸν πόδα, καὶ τέτα βέβαια δεῦν ἔμπορῶ μήτε λόγον ἔχω νὰ θυμώσω. Ποσάνίς λοιπὸν δεῦν συμβαίνει καὶ εἰς τὰς πλέον φρονίμους ἀνθρώπους νὰ κάμνῃ, χωεὶς νὰ θέλῃν, παρόμοια λάθη καὶ ἀποροξίας; καὶ πόσον συχνότερα δεῦν ἀπολεθεῖ τῆτο εἰς τὰ παιδιά, εἰς τὰς νέες, εἰς τὰς ἀχροίμους ἀνθρώπους, εἰς ὑποκείμενα εἷνι λόγῳ ἀπειρα ἢ ἀσυμῆθιστα εἰς τὸ νὰ κάμνῃν σκέψιν; καὶ λοιπὸν τὰς ὕβρεις καὶ δυσαρσκειάς, ὅπως μᾶς ἀκολουθεῖν με παρόμοιον τρόπον, πρέπει νὰ τὰς νομίζωμεν ὡς ἀτιμίας ἀληθεῖς, καὶ νὰ θυμόνωμεν δι' αὐτὰς, ὡς αὐτὰ νὰ ἐγίνοντο ἐκ ποροαρέσεως καὶ ἐπίτηδες;

Δ'. Ἀλλὰ καὶ τὸ κακὸν, ὅπως μᾶς ἐγίνῃν ἐπίτηδες, δεῦν μᾶς δίδει πάντοτε δίκαιον νὰ θυμόνωμεν· ἐπειδὴ πρέπει νὰ κοιτάζωμεν καὶ ἄπο ποίαν αἰτίαν ποροέρχεται. Εἶναι κακὸν δεῦν λόγῳ με νὰ ζητῇ ἄλλος τὸ ἴδιον ἐπιχείρημα, ἢ τὸ αὐτὸ ἄποκρημα, ὅπως ἐπιθυμῶ

μῶ ἐγώ, ἀλλὰ τί δίκαιον ἔχω νὰ ᾤσκαπονηθῶ
 ᾤσκα τῆς; Εἰς μίαν ᾤσκαλογίαν (κεισολογίαν), ἢ
 εἰς μίαν λογομαχίαν εἶναι κακὸν ἄρα λόγος, ἀν
 ὁ ἔναντίος μὲ παχίξῃ νὰ δείξῃ τὰ δικαιολογήματά τῆ
 ἰχυρότερα ἄπο τὰ ἔδικά μῶ· ἀλλὰ πῶς ἡμπορῶ ἐγώ
 νὰ ᾤσκαπονηθῶ ἄπο αὐτὸν, ἢ ἀπ' ἐκεῖνον, ὅπῃ ὕπε-
 ρασπίζεσαι τὰ δίκαιά τῆ, ὅταν ἐκεῖνος τὸ κάμνῃ τῆτο
 μὲ τικμηρὸν ᾤσκα; ὁὐ εἶναι συγχαρημῶν εἰς τὸν
 καθ' ὅνα νὰ μεταχειριθῇ τὸ δικαίωμα τῆ; Μ' ὅλον τῆ-
 πο ἢ ὕπὲρ τῆ αὐτῆ πραγμάτων ἀμιλλα κάμνει πολ-
 λάκις νὰ φηνῶνται αἱ πλέον φηνώδεις διχόνοιαι, καὶ
 ἄπο τῆς ἀπλῶς πολιτικῆς λογομαχίας ἀναφύονται
 ἔπίστε ἔχθραι ἀδελφάκτοι. Ἡ μόνη διαφωνία τῆς
 γνώμης εἰς τῆς συμβελάς, ἢ εἰς τῆς φιλολογικῆς συ-
 ζητήσεις, ἢ εἰς τῆς οἰκιακῆς ἀμφισβητήσεις δίδει καὶ
 αὐτῆ ποικιλίαι ἀρχικῶς εἰς μεγάλας καὶ δεινάς ᾤσκα-
 νίας τῆς ψυχῆς· τὸ ὅποῖον εἶναι ἄποτέλεσμα τῆς φι-
 λαυτίας τῆ καθ' ὅνα· ἐπειδὴ καθ' ὅνα θέλει νὰ
 ᾤσκαδεχθῆν ὅλοι τῆ γνώμῃ τῆ, νὰ ὀπικροτήσῃν ὅ-
 λοι ἐκεῖνο, ὅπῃ αὐτὸς ἄποδέχεται. Ὅπότεν λοιπὸν
 μῶς ἔναντιόνοεται τινὰς ἢ ἄρα νὰ ὕπερασπιδῆ τὰ δῆ-
 καιά τῆ, ἢ ἄρα νὰ ἀπολεθῆσῃ τῆ δόξασίαν, ὅπῃ
 τῆ φαίνεται πιθανώτερα, καθῶς αὐτὸς ὁὐ ἔχει λό-
 γον νὰ ᾤσκαπονηθῆται ἄρα ἡμῶς, ἔτω καὶ ἡμεῖς ὁὐ ἔ-
 χομεν κανένα δίκαιον νὰ θυμόνομεν ἔναντίον τῆ.

Ε'. Ἡ μόνη ᾤσκασις, ὅν ἢ φαίνεται, ὅτι ἡμπο-
 ρῆμεν νὰ ἔχομεν δικαιολόγημα νὰ ᾤσκαπονηθῶμεν,
 εἶναι ὅπότεν ἄλλος τις παχίξῃ ἀδίκως καὶ ἐν προμε-
 λέτῆς νὰ μῶς κάμῃ κακὸν, ἢ ἀτιμίαν. Ἀλλὰ καὶ εἰς
 τῆτο ὁὐ ἔχομεν πάντοτε ἐπίσης δίκαιον νὰ ᾤσκαπο-
 νέμεθα· ἐπειδὴ πρέπει νὰ ὀξετάσωμεν, ἀν ἐκεῖνος
 κινῆται εἰς τὸ νὰ μῶς κάμῃ ἀτιμίαν οἰκόθεν, τῆτ ἔ-
 σι χωρὶς νὰ λάβῃ παρ' ἡμῶν αἰτίαν, ἢ ἔχων παρ'
 ἡμῶν τὸ ἐνδόσιμον. Ὅπότεν ἀναφύονται διχόνοιαι
 μεταξὺ δύο ἀνθρώπων, εἶναι πολλὰ ἀσπῶν νὰ ἡμ-
 πορέσῃ, ὅποῖος ἀκῆ καὶ τὰ δύο μέρη, νὰ ᾤσκαίῃ
 ποῖος

ποιος ἔδωκε πρῶτος ἀφορμὴν· καὶ οἱ δύο κατηγοροῦνται ἀμοιβαδὸν, καὶ συμβαίνει πολλάκις νὰ ἔχῃ ἀδικον καὶ οἱ δύο ποῖος διὰ εἴνα λόγον, καὶ ποῖος διὰ ἄλλον. Λοιπὸν ὅταν ἐγὼ ἰξούρω ὅτι πρῶτάλεσα τὸν ἐναντίον μου, ἢ καθ' οἷονδῆποτε τρόπον πρὸς ἔδωκα ἀφορμὴν νὰ κάμῃ ἐκεῖνο, ὅπῃ ἔκαμε, τί δίκαιον ἔχω νὰ θυμώσω διὰ αὐτό;

Μ' ὅλον τῆτο πρῶτος δὲν συμβαίνει νὰ διεγείρεται εἰς ἡμᾶς ὁ πλέον μεγαλήτερος θυμὸς ἐναντίον εἰς ἐκείνους, τὸς ὁποῖους ἡμεῖς πρῶτοι ἐβλάψαμεν; Μᾶς πρῶτος δὲ ὅ,τι ἐτόλμησαν ἐκεῖνοι νὰ ἀντεκδικηθῶν, ὡς αὐτὸ νὰ ἀνῆκον εἰς ἡμᾶς μόνους τὸ δικάϊωμα τῶ βλάπτειν· κεντᾶται καὶ δάκνεται πικρότητα ἢ φιλαυτία μας, ὅθεν διπλασιάζομεν τὰς ὕβρεις διὰ νὰ φανώμεν καὶ ὑπέρτεροι· καὶ ἐκ τῆτο ἀναφύεται μία σειρά θυμῶν, βλάψεων, μίσεων, ἐχθροπαθειῶν ἀμοιβαίων, προαγομῶν ἐπ' ἀπειρον.

Πολλάκις ἡ ἀδικία μας προχωρεῖ ἔτι μᾶλλον περαιτέρω· καὶ καθὼς συμβαίνει νὰ ἀγαπῶμεν μερικὰς ἀγκαλὰ καὶ ἀναξίους, καὶ νὰ ἐκχέωμεν εἰς αὐτὰς ὅλιω τὴν ἐπιμέλειάν μας μόνον καὶ μόνον διὰ τὴ ἀρχίσασμεν μίαν φοράν νὰ τὸς ὑπερασπιζώμεθα, καὶ διὰ τὴ τὸς ἐπιποιήσασμεν· ἔτιως εἰς ἐναντίας πρὸς ἄλλους τινὰς φυλάττομεν μίαν ἄποστροφὴν, εἴνα θυμὸν, εἴνα μίσος ἀμείλικτον, ὅχι δὲ ἄλλο, πρὸς διὰ τὴ τὸς ἐκάμαμεν κακὸν, ὡς αὐτὸ νὰ ἤμπορεσε τάχα ἢ σαθερότης τῶ πρὸς αὐτὰς μίσους νὰ δικαιολογήσῃ τὸ κακὸν, ὅπῃ ἐκάμαμεν (1).

Ἀπό

(1) „Ἐπιμέλειαν, λέγει ὁ Σενέκας, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ἀρχίσασμεν κατὰ λόγον· καὶ τὸ ἀτοπώτατον εἶναι, ὅπῃ ἡ ἀδικία ὀργὴ μᾶς κάμνει καὶ πλέον ἰχυρογνώμονας· ἐπειδὴ τὴν διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἐπαυξάνομεν, ὡς αὐτὸ νὰ ἦτον ἐλεγχὸς δικαίας ὀργῆς, τὸ βαρέως ὀργίζεσθαι. Perseveramus, ne videamur capisse sine causa, κατ. (αὐτόθι Βιβλ. γ'. Κεφ. κ θ'.) Καὶ ἀλλάξῃ. „ Τῆτο ἔχῃ-